

Samenvatting

Op 1 mei 2023 is aan de gemeente Maastricht de specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023 – 2026 (SPUK BREED) toegekend. Deze uitkering is bedoeld om te kunnen voldoen aan de afspraken in het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). De SPUK BREED omvat 15 verschillende onderdelen en wordt in voorschotten van vier jaartermijnen uitgekeerd. Het lopende kalenderjaar 2023 is een overgangsjaar om een plan van aanpak voor de jaren 2024 t/m 2026 op te stellen, de organisatie in te richten en de governance m.b.t. de regionale samenwerking te regelen.

In het plan van aanpak 2024 – 2026 wordt beschreven hoe de lokale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis de komende jaren integraal wordt vormgegeven. Op een aantal onderdelen zijn gemeenten verplicht regionaal samen te werken. Het plan van aanpak moet uiterlijk 30 september 2023 worden ingediend bij de VNG.

Beslispunten

1. Het plan van aanpak GALA Maastricht 2024 – 2026 in te dienen bij de VNG om in aanmerking te komen voor het jaarbedrag 2024.
2. Instemmen met een eenmalige bijdrage aan de GGD t.b.v. coördinatiekosten GALA ter hoogte van € 7.400 euro uit de daartoe ontvangen extra VNG-subsidie 'Ondersteuningsbudget GALA'.

Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 19 september 2023:

Conform.

1. Aanleiding

In het [Gezond en Actief Leven Akkoord](#) (GALA) hebben de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en het ministerie van VWS gezamenlijk afspraken gemaakt op het gebied van gezondheid en welbevinden. Het doel van GALA is het samen bouwen aan een fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. De urgentie voor een domein overstijgende aanpak gericht op het terugdringen van gezondheidsachterstanden is groot. Door een brede gebundelde specifieke uitkering (SPUK) worden gemeenten gestimuleerd om voor 15 onderdelen op de thema's sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering, leefomgeving en het versterken van de sociale basis meer samenhang en integraliteit in de uitvoering aan te brengen. Deze regeling loopt van 2023 t/m 2026 en verplicht gemeenten tot het opstellen van een integraal plan van aanpak voor de periode 2024-2026 dat uiterlijk 30 september 2023 moet worden ingestuurd aan de VNG.

2. Context

GALA maakt onderdeel uit van de grote beweging om gezondheid en preventie centraal te stellen in het overheidsbeleid (zie [Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024](#)). Dit omdat gezondheid iedereen aangaat, gezondheidsachterstanden een hardnekkig probleem zijn en het zorgstelsel onder druk staat. Er zijn vanuit verschillende domeinen met andere partijen coalities om de beweging 'naar de voorkant' verder te brengen. Het GALA richt zich met de focus op gezondheid en preventie expliciet op de voorkant van deze beweging. Een aantal andere in het oog springende akkoorden, programma's en regelingen zijn:

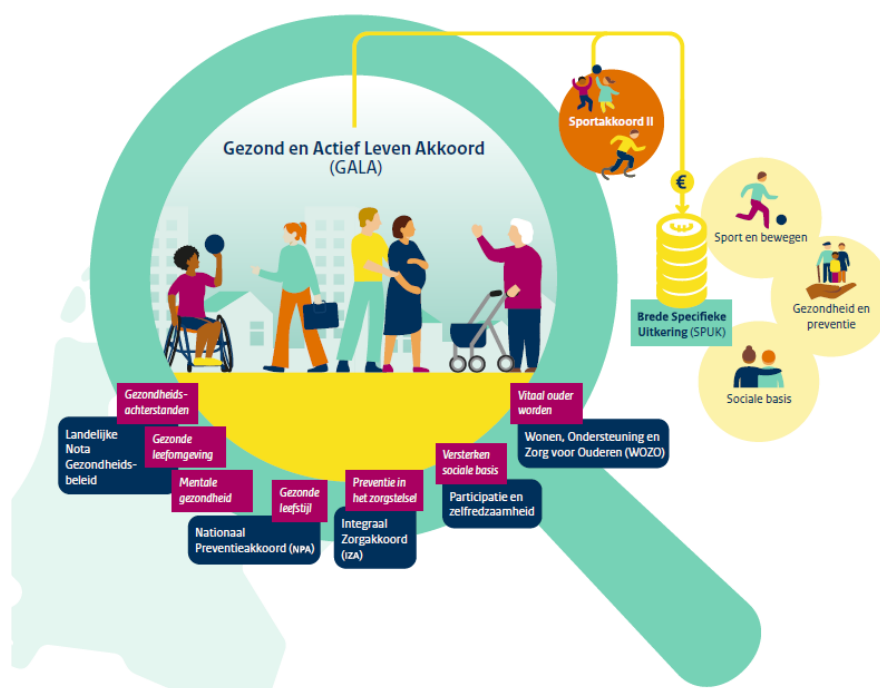
- Het in september 2022 gesloten [Integraal Zorgakkoord](#) (IZA). Het IZA richt zich in hoofdzaak op de houdbaarheid van het zorgstelsel (invalshoek Zvw). Indien gemeenten samen met de regiogemeenten de specifieke uitkering voor IZA willen aanvragen, dan zijn zij verplicht vijf landelijke ketenaanpakken te implementeren, te weten Kansrijke Start, Overgewicht kinderen, Obesitas volwassenen, Valpreventie Ouderen en Welzijn op Recept. Financiering van deze ketenaanpakken zijn opgenomen in SPUK GALA.
- Het [Nationaal Preventieakkoord](#) (NHA): Het doel is een gezonde generatie in 2040 met inzet op een rookvrije generatie, minder overgewicht en minder overmatig alcoholgebruik. Deze thema's komen direct en indirect terug in GALA en de huidige specifieke uitkering voor het lokale preventieakkoord is daarom nu opgenomen in de SPUK GALA.
- Het [Sportakkoord II](#): Het sportakkoord kent drie ambities om de sport in Nederland te versterken: 1. het fundament op orde, 2. Meer bereik en 3. Meer (zichtbare) betekenis. Deze

ambities komen volledig terug in GALA en de specifieke uitkering voor het lokale sportakkoord maakt nu onderdeel uit van de SPUK GALA.

- Met de [Brede Regeling Combinatiefuncties](#) zetten de gezamenlijke ministeries en VNG/VSG zetten zich in om de komende jaren (2023 – 2026) vraaggericht de toeleiding en begeleiding naar sport-, beweeg- en cultuuraanbod te versterken, zodat meer mensen actief betrokken raken bij en deelnemen aan sport, bewegen en cultuur en daarmee gezonder, actiever en fitter worden. Ook deze regeling maakt onderdeel uit van de SPUK GALA.
- Het [programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen](#) (WOZO). WOZO heeft als doel de ondersteuning en zorg voor ouderen toekomstbestendig te organiseren. De eerste actielijn van WOZO is vitaal ouder worden. Omdat deze actielijn ook inzet op preventie vraagt vanuit het gemeentelijk domein, is dit meegenomen in GALA.
- Het [Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & welzijn](#) (TAZ): Met TAZ wordt een transitie beoogt naar passende en arbeidsbesparende zorg. Met innovatieve werkvormen, en behoud van medewerkers die gemotiveerd hun werk doen. Voor GALA zijn dat met name de partijen die werkzaam zijn in de 'voorkant, zoals de gemeenten, de jeugdgezondheidszorg en de eerstelijns zorgpartijen.

Verder sluit GALA nauw aan bij de Wet maatschappelijke ondersteuning, met name sociale basis en mantelzorg, de hervormingsagenda jeugd en de wet publieke gezondheid.

3. Gewenste situatie

3.1 Inleiding

Het GALA heeft tot doel gemeenten een stevigere basis te geven om integraal preventief gezondheidsbeleid te kunnen gaan voeren, zodat we in 2040 een gezonde generatie bereiken met weerbare en gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. De doelen van het GALA zijn ontleend aan het Nationaal Preventieakkoord en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024. Het GALA creëert de randvoorwaarden waarbinnen de gemeenten meer dan nu een integraal preventief gezondheidsbeleid kunnen gaan voeren.

Met een gezonde generatie in 2040 als centrale doelstelling ligt in GALA de focus op de jeugd door sport, voeding en bewegen. Naast de focus op kinderen en jongeren richt GALA zich met de gezonde generatie ook op volwassenen en op (het behoud van) de vitaliteit van het toenemend aantal ouderen. VWS, gemeenten, GGD-en en zorgverzekeraars onderschrijven met de ondertekening van GALA de volgende gemeenschappelijke doelen:

- a) terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start)
- b) een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
- c) het versterken van (de verbinding met) de sociale basis
- d) een gezonde leefstijl
- e) versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid
- f) vitaal ouder worden
- g) domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur.

Omdat het thema gezondheidsbevordering nu gedeeltelijk afhankelijk is van tijdelijke, niet-structurele middelen heeft VWS de financiering van verschillende bestaande en nieuwe programma's en aanpakken samengebundeld in één specifieke uitkering (SPUK) GALA 2023 - 2026. Het jaar 2023 is een overgangsjaar voor het opstellen van een integraal plan van aanpak 2024 – 2026, de inrichting van de organisatie en de governance,

In de SPUK GALA is een onderscheid gemaakt in 15 onderdelen. Gemeenten kunnen zelf beslissen of ze voor alle 15 onderdelen subsidie willen ontvangen. Indien een gemeente besluit voor een aantal onderdelen geen subsidie aan te vragen dan moet dit worden gemotiveerd in het plan van aanpak. De regio Zuid-Limburg kent hardnekkige structurele gezondheidsachterstanden ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde. Om deze reden werken de 16 Zuid-Limburgse gemeenten al jaren

op tal van manieren op dit terrein samen. In kader van deze regionale samenwerking hebben alle 16 gemeenten in maart 2023 alle 15 onderdelen aangevraagd. Daarnaast zijn de Zuid-Limburgse gemeenten voornemens een aanvraag in te dienen voor de specifieke uitkering van het Integrale Zorgakkoord. Indien een gemeente bij het opstellen van het lokale plan van aanpak alsnog besluit af te zien van een of meerdere onderdelen, dan zijn – gelet op regionale SPUK IZA-aanvraag – in ieder geval verplicht de vijf landelijke ketenaanpakken 1. Kansrijke Start, 2. Overgewicht kinderen, 3. Obesitas volwassenen, 4. Valpreventie Ouderen en 5. Welzijn op Recept te implementeren. De budgetten van onderdelen die niet worden ingezet, moeten worden terugbetaald.

3.2 het lokaal plan van aanpak GALA Maastricht 2024 -2026

Het lokale plan van aanpak GALA van de gemeente Maastricht staat in het teken van onze [Stadsvisie 2040 'Perspectief voor een gezonde stad'](#) met daarin de ambitie dat Maastricht in 2040 een gezonde stad wil zijn waar welvaart en welzijn met elkaar in de balans zijn.

De specifieke uitkering omvat de volgende 15 onderdelen:

Sport, bewegen en cultuur:

1. Sportakkoord
2. Brede regeling combinatiefuncties

Gezondheid en Sociale Basis:

3. Terugdringen gezondheidsachterstanden
4. Kansrijke Start
5. Mentale Gezondheid
6. Aanpak overgewicht/Obesitas
7. Valpreventie
8. Leefomgeving
9. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving/Vroegsignalering Alcoholproblematiek
10. Versterken sociale basis
11. Mantelzorg
12. Eén tegen eenzaamheid
13. Welzijn op recept

Ondersteunende onderdelen:

14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD
15. Coördinatiekosten regionale aanpak preventie

In het plan van aanpak worden de 15 specifieke onderdelen toegelicht. Omdat 2023 een overgangsjaar is voor het opstellen van het plan van aanpak, het inrichten van de organisatie en de governance wordt er voortgebouwd op wat we de afgelopen jaren binnen de bestaande pijlers Cultuur, Sport & Bewegen, Gezondheid en Sociale Basis reeds in gang hebben gezet. Tevens worden - geheel in de lijn van GALA – de eerste stappen gezet met het verder doorbreken van de huidige schotten tussen deze pijlers.

In veel van de onderdelen wordt intensief – deels regionaal - samengewerkt met partners uit o.a. het welzijn-, onderwijs, cultuur-, sport-, zorg- en medische domeinen. Ook zijn er reeds veel lijnen met het maatschappelijk middenveld en bewoners- en vrijwilligersorganisaties zoals sportverenigingen en culturele verenigingen. Samen met deze stakeholders bepalen we hoe we de GALA-onderdelen in samenhang verder willen door ontwikkelen, richting stip op de horizon in 2027. Bij de invulling wordt uiteraard rekening gehouden met de verplichtingen van de toekomstige SPUK IZA met betrekking tot de vijf verplichte ketenaanpakken: 1. Kansrijke Start, 2. Overgewicht kinderen, 3. Obesitas Volwassenen, 4. Valpreventie en 5. Welzijn op Recept en de regionale en subregionale afspraken in deze.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Het doel van het plan van aanpak GALA 2024-2026 is om via een samenhangende aanpak in 2040 een gezonde, weerbare generatie te bereiken die woont, werkt, leeft in een gezonde leefomgeving.

5. Effect op de openbare ruimte

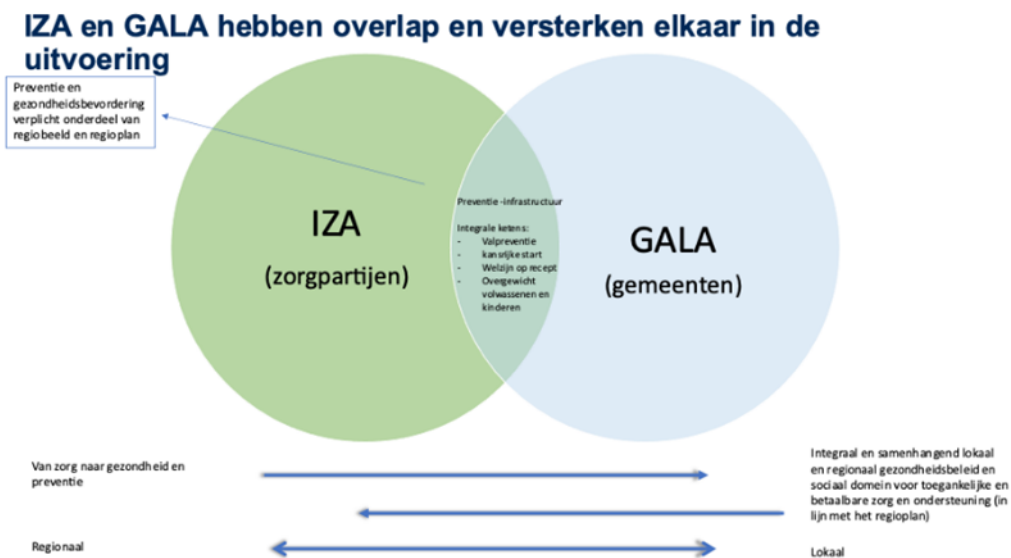
Een van de onderdelen van het GALA is de gezonde leefomgeving. Uitvoering van het plan van aanpak, en vooral de integraliteit van de beleids- en domein overstijgende aanpak, hebben gevolgen voor de (toekomstige) herinrichting van de openbare ruimte. Hoe Maastricht haar (openbare) ruimte wilt gaan inzetten ter bevordering en bescherming van de gezondheid is een van de leidende principes van de actualisatie van de Omgevingsvisie.

6. Personeel en organisatie

Op vier GALA-onderdelen is regionale samenwerking verplicht. Dit betreft de vijf ketenaanpakken Kansrijke Start, Overgewicht kinderen en Obesitas Volwassenen, Valpreventie, en Welzijn op Recept. Daarnaast zijn door de reeds jarenlange samenwerking de GALA-onderdelen Terugdringen gezondheidsachterstanden, Mentale Gezondheid, Gezonde Leefomgeving, Opgroeien in een Kansrijke Omgeving/ Vroegsignalering Alcoholproblematiek en Eén tegen Eenzaamheid ook regionaal opgepakt. De coördinatie op deze negen regionale onderdelen is uitgevoerd door de GGD Zuid-Limburg. Deze werkzaamheden kunnen worden gefinancierd uit de daartoe ontvangen extra VNG-subsidie 'Ondersteuningsbudget GALA' van € 7.400 euro.

Het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA) is direct verbonden met het Integraal Zorgakkoord (IZA).

Door GALA en IZA lokaal programmatisch te organiseren, ontstaan er veel kansen om efficiënt en effectief vanuit verschillende domeinen met andere partijen de beweging 'naar de voorkant' verder te brengen. De komende maanden wordt de contouren voor een Maastrichts programma GALA/IZA inclusief de personele en organisatorische consequenties nader uitgewerkt.

7. Informatiemanagement en automatisering (incl. Smart City)

Monitoring van de GALA inzet vindt plaats binnen de uitvoerende organisaties, door de GGD middels de reguliere jeugd- en volwassenen gezondheidsmonitor en via data van de Gemeentezorgspiegel (Vektis).

8. Financiën

De brede gebundelde specifieke uitkering (SPUK) is onderverdeeld in drie hoofdthema's, te weten:

1. Sport, bewegen en cultuur
2. Gezondheid & Sociale Basis
3. Ondersteunende onderdelen

In totaal zijn 15 onderdelen, waarvan 2 onderdelen op het terrein van: sport- en beweegstimulering en cultuurparticipatie, 11 onderdelen op het terrein van gezondheidsbevordering, leefomgeving en het versterken van de sociale basis en 2 ondersteunende onderdelen. Het betreft deels de tot 2023 door het Rijk beschikbaar gestelde specifieke uitkeringen cq verleende subsidies Brede regeling combinatiefuncties, Sportakkoord, Preventieakkoord, Gezond in de Stad (GIDS) en de Stimuleringsuitkering Kansrijke Start. Daarnaast zijn een aantal extra budgetten toegevoegd om de beweging naar de voorkant tijdelijk extra kracht bij te zetten.

Maastricht heeft voor alle onderdelen GALA de maximaal beschikbare subsidie aangevraagd. De toegekende specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED) bedraagt voor de gehele periode 2023 – 2026 maximaal € 8.560.298,00. Niet ingezette middelen moeten bij de verantwoording 2027 gerestitueerd worden aan VWS. Verder zijn er een aantal beperkende voorwaarden verbonden aan de uitkering:

- Alleen van jaarschijf 2023 mag 20% worden meegenomen naar 2024. Dit omdat 2023 een overgangsjaar is om het plan van aanpak op te stellen, de organisatie in te richten en de governance m.b.t. de regionale samenwerking te regelen.
- Per onderdeel mag slechts maximaal 15% worden ingezet op een ander onderdeel binnen datzelfde hoofdthema. Overhevelen naar een hoofdthema is dus niet toegestaan.

2023

Onderdeel	SPUK 2023	Inzet 2023	20% naar 2024
1. Sportakkoord	€ 98.754,00	€ 98.754,00	0
2. Brede regeling combinatiefunctionarissen	€ 679.882,00	€ 679.882,00	0
Subtotaal Sport, Bewegen en Cultuur	€ 778.636,00	€ 778.636,00	0
3. Terugdringen gezondheid achterstanden	€ 151.929,00	€ 121.543,20	€ 30.385,80
4. Kansrijke Start	€ 113.947,00	€ 113.947,00	0
5. Mentale Gezondheid	€ 53.175,00	€ 42.540,00	€ 10.635,00
6. Aanpak overgewicht/Obesitas	€ 132.938,00	€ 132.938,00	0
7. Valpreventie	€ 391.217,00	€ 312.974,00	€ 78.243,40
8. Leefomgeving	€ 75.964,00	€ 75.964,00	0
9. OKO vroeg- signalering alcoholproblematiek	€ 18.991,00	€ 18.991,00	0
10. Versterken sociale basis	€ 277.270,00	€ 221.816,00	€ 55.454,00
11. Mantelzorg	€ 75.964,00	€ 60.771,20	€ 15.192,80
12. Eén tegen eenzaamheid	€ 75.964,00	€ 75.964,00	0
13. Welzijn op recept	€ 41.780,00	€ 41.780,00	0
Subtotaal Gezondheid en Sociale Basis	€ 1.409.139,00	€ 1.219.228	€ 189.911,00
14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 18.991,00	€ 18.991,00	0
15. Coördinatie kosten regionale aanpak preventie	€ 67.606,00	€ 67.606,00	0
Subtotaal ondersteunende onderdelen	€ 86.597,00	€ 86.597,00	0
Jaarschijf 2023	€ 2.274.372,00	€ 2.084.461,00	€ 189.911,00

Onderdelen 1, 2, 3, 4, 6, 9 zijn bestaande specifieke regelingen/uitkeringen die zijn overgegaan in de SPUK GALA.

Onderdelen 5, 8 en 11 zijn onderdelen waar gemeente Maastricht eigen middelen op inzet die onder GALA mogen worden verantwoord. Onderdelen 7, 10, 12, 13, 14 en 15 zijn nieuwe onderdelen, waarbij 7 (valpreventie) en 13 (welzijn op recept) verplichte ketenaanpakken. Onderdeel 12 (Eén tegen eenzaamheid) maakt onderdeel uit van een landelijk programma en de onderdelen 14 en 15 niet vrij besteedbaar zijn.

Collegevoorstel

2024 -2026

Onderdeel	SPUK 2024	Balanspost 2023*	totaal 2024	SPUK 2025	SPUK 2026
1 Sportakkoord	€ 98.752		€ 98.752	€ 98.752	€ 75.930
2 Brede regeling combinatiefunctionarissen	€ 679.870		€ 679.870	€ 679.870	€ 656.792
Subtotaal Sport, Bewegen en Cultuur	€ 778.622		€ 778.622	€ 778.622	€ 732.722
3 Terugdringen gezondheidsachterstanden	€ 151.926	€ 30.386	€ 182.312	€ 151.926	€ 151.859
4 Kansrijke Start	€ 121.541		€ 121.541	€ 121.541	€ 151.859
5 Mentale Gezondheid	€ 37.982	€ 10.635	€ 48.617	€ 37.982	
6 Aanpakovergewicht/obesitas	€ 132.936		€ 132.936	€ 132.936	
7 Valpreventie	€ 360.825	€ 78.243,40	€ 439.068	€ 360.825	€ 372.056
8 Leefomgeving	€ 75.963		€ 75.963	€ 75.963	
9 OKO/vroeg signalering alcoholproblematiek	€ 18.991		€ 18.991	€ 18.991	
10 Versterken sociale basis	€ 273.487	€ 55.454,00	€ 328.941	€ 273.467	€ 205.010
11 Mantelzorg	€ 75.963	€ 15.192,80	€ 91.156	€ 75.963	€ 68.337
12 Eén tegen eenzaamheid	€ 75.963		€ 75.963	€ 60.771	
13 Welzijn op recept	€ 72.165		€ 72.165	€ 87.358	€ 102.505
Subtotaal Gezondheid en Sociale Basis	€ 1.397.742	€ 189.911	€ 1.587.653	€ 1.397.723	€ 1.051.626
14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 18.991		€ 18.991	€ 18.991	
15 Coördinatie kosten regionale aanpak preventie	€ 55.453		€ 55.453	€ 55.453	
Subtotaal Ondersteunende onderdelen	€ 74.444		€ 74.444	€ 74.444	
TOTAAL GALA MAASTRICHT	€ 2.250.808		€ 2.440.719	€ 2.250.789	€ 1.784.348

* Balanspost wil zeggen dat het geld gereserveerd blijft.

Ingaande 2027 vervalt de SPUK GALA en ontvangen gemeenten in het gemeentefonds een vergoeding voor de preventie-infrastructuur.

Om in aanmerking te komen voor het jaarbedrag 2024 gaat het nu om het vaststellen van plan van aanpak. De daadwerkelijke financiële impact moet later inzichtelijk gemaakt worden. Dat doen we dan met een collegememo en met vertaling binnen de P&C. En als er nog keuzes aan de orde zijn, dan worden deze dat separaat aan het college voorleggen met een voorstel.

9. Aanbestedingen

Niet van toepassing

10. Participatie tot heden

Het Plan van aanpak GALA 2024-2026 is een meerjarig plan op hoofdlijnen. Het dient uiterlijk 30 september 2023 bij de VNG te worden ingediend. Omdat 2023 een overgangsjaar is, is gekozen om een plan van aanpak op te stellen dat kan dienen als startdocument voor een proces met alle stakeholders (naast ketenpartners ook inwoners, raadsleden, adviesraden).

11. Voorstel

1. Het plan van aanpak GALA Maastricht 2024 – 2026 in te dienen bij de VNG om in aanmerking te komen voor het jaarbedrag 2024.
2. Instemmen met een eenmalige bijdrage aan de GGD t.b.v. coördinatiekosten GALA ter hoogte van € 7.400 euro uit de daartoe ontvangen extra VNG-subsidie 'Ondersteuningsbudget GALA'.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Het plan van aanpak wordt na collegebesluit ingediend bij de VNG. Na toetsing en akkoord door de VNG, wordt het plan van aanpak ingediend bij VWS.

Verslag en verantwoording GALA dienen in 2027 gedaan te worden aan VNG en VWS.